

ROZVÍJENÍ KOMPETENCÍ JE VYSOCE INDIVIDUALIZOVANÝ PROCES

Ludmila Klejchová,
Gymnázium Duhovka

Změnil koncept rozvíjení klíčových kompetencí váš přístup k výuce?

Částečně ano. Při přípravách na vyučovací hodinu tak, aby žáci získali nejen určité znalosti, ale rozvíjeli při nich rovněž potřebné dovednosti. Snažím se vnímat vyučovací proces spíše jako sled konkrétních činností žáků, a nikoliv jako soubor výukových témat, která se „musí probrat“. Klíčové kompetence se nedají naučit, k jejich rozvíjení je potřeba propojit osvojování vědomostí se získáváním dovedností a postojů. Tento přístup mě nutně přivedl k mnohem většímu zapojení aktivizačních a kooperačních metod výuky. Dokonce bych řekla, že mizí tradiční schéma hodiny a aktivní práce se přesouvá z učitele na žáky. Zařazení průřezových témat do výuky mě rovněž přimělo k větší spolupráci a komunikaci s kolegy např. z ostatních přírodovědných oborů. Společně se snažíme, aby naše vyučovací hodiny na sebe co nejvíce navazovaly, doplňovaly se (např. při projektech) a žáci viděli stejné skutečnosti z více pohledů. V nejoslednější řadě, nové pojetí RVP mi umožnilo větší volnost ve výběru obsahu vzdělávání, mohu tak ve větší míře zohlednit potřeby a zájem žáků.

Mají podle vás školy v rámci výuky dostatečný prostor pro rozvoj klíčových dovedností?

K rozvoji ano, vždyť každá vyučovací hodina jakéhokoliv předmětu je příležitostí k rozvíjení jistých dovedností, především skrze činnosti žáků. Nicméně, celý proces osvojování dovedností nemůže být vázán pouze na výuku a je nezbytné ho přenést také mimo vyučovací proces, což je ovšem ještě snadnější. Žáci např. sami plánují a organizují školní exkurze nebo výlety, od počátečního nápadu, přes telefonickou nebo emailovou komunikaci, cenový rozpočet, časovou náročnost, nutné vybavení až po závěrečné zhodnocení.

Kterým klíčovým kompetencím by se v současné době měly školy věnovat přednostně?

Myslím, že to nelze říct takto všeobecně. Všechny klíčové kompetence, které stanovuje RVP, jsou důležité a je záhodno je rozvíjet. Záleží především na školním prostředí, konkrétní třídě a hlavně na daném žákovi. Rozvíjení kompetencí je vysoce individualizovaný proces. Každý žák má určitou kompetenci vyvíjenou na nějaké úrovni. Např. žák, který je z domova zvyklý plnit jisté pracovní úkoly, bude mít zřejmě ve větší míře rozvinutou pracovní kompetenci než jeho spolužák, který v domácnosti nikdy s ničím nepomáhal.

Můžete uvést konkrétní formu nebo metodu práce, kterou rozvíjíte klíčové kompetence při výuce svého předmětu?

Výuka dílčího biologického tématu (např. Vznik a vývoj života na Zemi, Minerály, Plazi) probíhá víceméně ve třech fázích.

V první fázi výuky seznamují žáky s daným tématem. Přemýšlíme a zaznamenáváme, např. pomocí myšlenkové mapy, co všechno s tématem souvisí, a která podtémata zahrnuje. Snažím se žáky pro danou látku nadchnout a motivovat je k dalšímu studiu, využívám k tomu přírodniny, obrázky nebo různé dokumenty, také chodíme do přírody nebo navštívíme různé instituce. Žáci v průběhu první fáze získávají rovněž základní odborné znalosti k tomuto tématu, a to v rámci tzv. klíčových hodin (např. klíčové hodiny k výše uvedeným tématům by mohly být *Práce s mikroskopem, Třídění minerálů, Vnější stavba těla plazů* a další). Počet těchto hodin, které však trvají asi 15 - 20 minut, záleží na daném tématu a také na potřebách žáků. Klíčové hodiny probíhají různou formou, zařazují výklad, vyprávění, práci s pomůckou, diskuzi nad textem a další.

Ve druhé fázi výuky žáci samostatně pracují na dílčím tématu, které si sami vybrali. Nejdříve si stanoví cíl své práce a také formu prezentace svých výsledků. Dále si svou průběžnou práci časově rozvrhnou a rozdělí mezi jednotlivé členy skupiny. Potom již samostatně téma zpracovávají, shromažďují informace z různých informačních zdrojů, porovnávají je, třídí a zapisují. Druhou fází výuky žáci ukončí přípravou prezentace a vytvořením tzv. složky projektu, kde je veškerá práce žáků zaznamenána.

V závěrečné třetí fázi výuky žáci svou práci prezentují ostatním skupinám, a to formou vyprávění, představení svého produktu, dramatizace apod.

Ráda také využívám tzv. semináře, při kterých v kruhu na koberci diskutujeme o nějaké čtenbě (všichni žáci dostanou několik dní předem např. článek k přečtení) nebo žáci prezentují výsledky zadaných problémových úloh z matematiky. Při takovém semináři musí studenti rovněž dodržovat stanovená pravidla, např. „Na seminář přicházím připraven.“, „Dívám se na toho, kdo mluví.“, „Než se zapojím do diskuze, počkám, až domluví ten, kdo má právě slovo.“ atd.

Nejvíce se mi však osvědčila výuka přímo v přírodě. Při přírodovědném projektu Voda strávíme týden na terénním cvičení někde v mokřadním ekosystému, kde žáci např. pozorují různé mokřadní organismy v jejich přirozeném prostředí. Také organismy odchyťávají, pozorují je lupou nebo mikroskopem, zařazují je do systematických skupin, určují je podle atlasů a určovacích klíčů a zakreslují je.

Cítíte dostatečnou metodickou podporu, abyste mohla klíčové kompetence efektivně rozvíjet?

Co se týká teorie ano (např. materiály od VÚP). Chybí mi však nějaký sborník ověřených nápadů či návrhů aktivit a úkolů žáků, které rozvíjejí klíčové kompetence v daném vyučovacím předmětu.

Při rozvíjení klíčových kompetencí je vhodné vedle hodnocení žáka učitelem průběžně zahrnovat do výuky i sebehodnocení žáků. Jak probíhá sebereflexe vašich žáků?

Žáci hodnotí svou práci a její výsledky různými způsoby. Po ukončení nějakého projektu žáci vyplňují tzv. hodnotící list, v němž zhodnotí svou průběžnou práci na projektu, spolupráci ve skupině, aktivitu a samostatnost, získané odborné znalosti, splnění cílů, práci s informačními zdroji, tvorbu informačního plakátu (posteru), závěrečnou prezentaci výsledků a další. Hodnotící kategorie jsou vždy přizpůsobené konkrétnímu projektu. Kromě hodnocení sebe sama a dalších členů skupiny probíhá také hodnocení ostatními spolužáky. Ti se ústně vyjadřují k závěrečné prezentaci, která probíhá před celou třídou, a k posteru, k jeho informační hodnotě, praktickému využití a atraktivitě.

Při matematice žáci často pracují na pracovních listech (samostatně nebo v malých skupinách). Poté, co pracovní list dokončí, provedou kontrolu svého řešení a výsledků s klíčem. Tím se nejen učí pracovat s chybou, ale zároveň v průběhu kontroly probíhá jakási kritické hodnocení jejich práce.

KONFERENCE Počítač ve škole

26.-28.3. 2013 na Gymnáziu Vincence Makovského
v Novém Městě na Moravě

Témata letošní konference:

- Česko mluví o vzdělávání (Trendy, Koncepce, Metodika)
- Dotyková zařízení ve výuce (Tablety, Tabule, Mobilní telefony)
- Výukové aplikace současnosti (Desktopové aplikace, webové aplikace, Cloudy)
- Programování a experimenty (Algoritmizace, Robotizace, Experimentální jevy)

Počítač ve škole

Informační technologie ve výuce – efektivně, účelně, zajímavě
www.pocitacveskole.cz

Pro více informací: www.pocitacveskole.cz

*Neváhejte a přijďte se pochlubit svými úspěchy
a inspirovat se, nabít se pozitivní energií
a upevnit si vědomí, že to jde ... když se chce:-)*